

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וחמש

חשבוע אין עלון
הדרכה

הפטרה
מלכים א' א'

חז"ל שר (תשכ"ו)

שאלות סגנון

מלבי"ם ויקרא א' א':

דע כי פעל "קרא" ישמש בג' לשונות: (1) במלת "אל", (2) במלת "את", (3) במל"ד השמוש. ר"ל שלפעמים יאמר: "קרא אל פלוני" ולפעמים "קרא את פלוני" ולפעמים יאמר "קרא לפלוני". וחוקרי הלשון בחלצו איש לדרכו לתת הבדלים ביניהם והיטב דברו בזם האחרונים, שקריאה לפלוני מורה שהיה הקורא רחוק ממנו ושולח אחריו שיבוא אליו, וכן כשאמר קרא את פלוני, מלבד מה שמצאתי הבדל דק בין "קרא לפלוני" ובין "קרא את פלוני", שקריאה שאחרינו "את" מורה שהזמינו לענין גדול ומיוחד (ובמקום אחר המלבי"ם מעיר שיש התייחסות בדבר), אבל בכל מקום שאומר "קרא אל" פלוני מורה שהקורא עומד לפני הקורא או קרוב אליו. והקריאה הוא דרך חיבה, שמזמינהו אל הבור; וכלל זה הוא בדוק בכל מקום... ואשר עוררו עליו הנזקקים ממה שנאמר (שם' ח' כ"א) "ויקרא פרעה אל משה ולאהרן". נשיב להם, כי משה היה במצא אז אצל פרעה ולא אחרון, כמו שבמכת חשך אומר (שם' י' כ"ד) "ויקרא פרעה אל משה", מפני שהיה לפניו וביתר המכות כתיב "ויקרא למשה ולאהרן" מפני שקראם מביהם... (ומביא דוגמאות רבות).

ועוללתי ובדקתי אחר כל זה ומצאתיו נאמן בכל התנ"ך, לבד שני מקומות הנוצאים מן הכלל... וכבר כתב החכם ראב"ע בספר מאזנים, כי לא נעזב דעת הלשון בעבור איזה מלות זרות שימצאו בו, וזה מקרה כל חכמה, אם נמצא אחד מאלף שיצא מכלל החכמה, אין משגיחין בו.

א מהי התמיהה הסגנונית בפרקנו הסתפרשת ע"י דבריו אלה?

ב. ו' ולא עצבו אביו מימיו לאמור מדוע ככה עשית
וגם הוא טוב תאר מאד ואותו ילדה אחרי אבשלום.

אברבנאל: וזכר הכתוב מה הניעו לזה (= לזה שהיה מתבטא למלך) ונתן בו שלש סבות. האחת באמרו "ולא עצבו אביו מימיו לאמור מדוע ככה עשית", ר"ל שדוד לא הכעיסו ולא גער בו כל ימיו כשהיה עושה שום דבר רע. והסבה השניה לגסות לבו הוא היותו טוב תואר וחשב שהיה נאה לאדנות ותוא מפני יפיו היה ראוי שימלך. והסבה השלישית היא...

א (1) מהו חקטי הלשוני שבפסוקנו המיושב בדבריו?

(2) התוכל ליישב קטי זה בדרך אחרת?

(3) מהי הסיבה השלישית?

ג. ז' ויהיו דבריו עם יואב בן צרויה ועם אביתר הכהן
ויקצרו אחרי אדוניה.

רד"ק ד"ה ויהיו דבריו: דבריו ועצתו בדבר הזה היו עם יואב ועם אביתר, כי יואב ידע כי דוד היה שונא אותו, שחרי קללו על שהרג את אבנר, וגם אבשלום הרג שצוהו עליו לשמור שלא יתרגמו, וגם עמשה הרג. ועל כל אלה הדברים היה שנא דוד אותו, אלא שהיה דוד ירא אותו כל ימי חייו לפי שהיה צלחט מלחמותיו, לפיכך היה אחרי אדוניהו, כדי שיביחנו שר צבא אם ימלוך, כמו שהיה חושב בלבו, שדוד יצוה אל בנו המולך תחתיו להסיתו. ואביתר חכמן גם כן, לפי שדוד סלקהו מן כהונה גדולה ושם תחתיו צדוק כשהיה בחרה מפני אבשלום... ולפיכך עזרתו אלה השנים וחיו אחריהם והסו לב בני המלך ואנשי יהודה אחריהם, כמו שאמר "ויקצרו אחרי אדוניה".

היכן נרמז שסלק דוד את אביתר מן הכהונה?

ד. י"א-י"ג ויאמר נתן אל בת-שבע אם שלמה הלא שמעת כי מלך אדוניה... ועתה לך איעצך נא עצה ומלטי את נפשך ואת נפש בנך שלמה לך בואי אל המלך...

אברבנאל: מביא שאלת השואל:

איך נתן הנביא לא האמין בנבואתו ששלמה ימלוך, ונצטרך לכל החשדות הללו? והנה הנביא המסתפק על נבואתו (= שיש בלבו ספק באמתת נבואתו) עובר על דת וחייב מיתה!

ישב את קושיתו!

ה. כ"א והייתי אני ובני שלמה חסאים
רש"י ד"ה חסאים: חסרים ומבועים מן הגדולה כמו (שופטים כ'). "קולע אל השערה ולא יחטיא",

ראב"ע שמות ה' ט"ו ד"ה למה תעשה כה לעבדך
 ...ומלת "וחטאת" פעל עבר והוא השיבו לעתיד כמשפט, כי היא כמו "וחטאת" ...
 והעם במקום הזה לשון בקבה, כמו (שופט' י"ה ז') העם אשר בקרבתי ושבתי לבטח
 (ירמ' ח; ה') "מדוע שובבה העם הזה"; והטעם, כי החטא יהיה עליך, וכנו דרך
 מוסר, כי החטא יהיה על עמו וכמוהו (מלכים א' כ"א) "והייתי אני ובני שלמה
חסאים"; (תהל' פ' ז') "ואויבינו ילעגו לנו", (תהל' ק"ו כ') "ויסירו את
 כבודם..."

ראב"ע תהלים כ"ד ד' אשר לא נשא לשוא בפשי.
 "ונפשו" עצם כבוד ה' כמו (ירמ' נ"א) "נשבע ה' בנפשו". וכתוב "נפשי" דרך
 כינוי בעבור כבוד ה', על דרך "והייתי אני ובני שלמה חסאים".

רלב"ג ד"ה והייתי אני ובני שלמה חסאים:
 ר"ל: נענשים, כי מפני שידע אדוניה, כי הממלכה עתידה להיות לשלמה, ישתול
 להמיתו, כמו שהיה שאול מבקש להרגו את דוד לזאת הסבה...
 או יהיה הרצון בזה: והייתי אני ובני שלמה חסאים, אם לא בגלה את אבנך
 של זה בחיך, כי נפשו ממונה המתנה הטובה שנתת לנו ולא יהיה האשם זלתי
 בנו להגלות הענין, שדעתך היא להמליכנו כאשר דברת ונשבעת לאמתך.

1. כיצד מתפרש פסוקו ע"פ דברי הראב"ע?
2. היכן מצינו בתורה או בג"ר פסוק המתפרש בדרך זו שמתפרש
 בה הראב"ע את פסוקו?
3. מה ההבדל בין שני פירושי הרלב"ג?
4. היש להביא סעד לפרושו הראשון של הרלב"ג מדברים ט"ו ט'?
5. איזה מן הפרושים נראה לך קרוב לפשוטו של מקרא?

 תשובות יש לשלוח לבחמה ליבוביץ ירושלים קרית משה

שאלות בטעמי המקרא העורך: ס. פרלמן

בראשית כ"ד כ"ח ותרץ הנערה ותגד לבית אמה כדברים האלה
שנ"ל ד"ה ותרץ הנערה: מעם האתנה שב"אמה" ולא צ"הנערה", כי פועל הריצה
 איננו מעשה מכוון לעצמו, אלא להגיד.
 ד"ה לבית אמה: איננו דבק עם "ותרץ" לפי הטעמים.

ר' מרדכי ברויאר: פיסוק טעמים שבמקרא (ע' 125-123)

לפי דעתו חוטט פסוקו לפי הכלל הבא:
 "יחידה שחלקה השני ארוך מחלקה הראשון, תתחלק לפעמים בתוך חלקה השני.
 ...אין חקור מעדיף להפסיק מיד עם תחילת הקריאה; ככל שהפסקה מתאחרת,
 כן בוח לקורא ולשומעיו, טעמי המקרא מתחשבים בנטיה זו ומאחרים את ההפסקה גם
 בניגוד לכללי הפיסוק החגיגי".

מהו הקשי שבפסוק טעמי פסוקו ואיך מתרצים אותו שנ"ל וברויאר?

ב. כ"ד ט"ב ואקד ואשתחווה לה'. ואברך את-ה' אלקי אדני אשר הנחני בדרך אמת.
 מדוע הוטעם "ואברך את-ה'" בטעמים רביע-פשוטא ולא בסוגה רביע?

ג. כ"ג ז' ויקם אברהם וישתחווי לעם הארץ לבני-חת
סנחת שי: חלוק בטעם: קדמאה: "ויקם אברהם מעל" (פ' ג') בפשטא זקף,
 תניינא: "ויקם אברהם וישתחווי" (ז') בדרגא תביר.
 וסימן: "מעל" לעיל וישתחווי מלרע".

חסבר את הערת המסורה!

 תשובות לשאלות בטעמי המקרא יש לשלוח לעורך המדור הזה ס. פרלמן, קב' יבנה ד"נ אבטח

השבוע לא יופיע עלון הדרכת